חמשה נמי למיתה דתרי לא חיישינן אמר [א]רבא בר רב הונא אמר רב שלש אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת ואמצעית צריכה חליצה משניהם אמר ליה רבה מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם קסברת יש זיקה והויא לה חליצה פסולה [ב]וחליצה פסולה צריך לחזור על כל האחין אי הכי קמייתא נמי אי דנפול בבת אחת הכי נמי לא צריכא דנפול בזו אחר זו נפלה חדא חלץ לה ראובן נפלה אידך חלץ לה שמעון נפלה אידך חלץ לה האי מפקע זיקתו חלץ לה האי מפקע זיקתו [ג]והאמר רב אין זיקה לדברי האומר יש זיקה קאמר ושמואל אמר אחד חולץ לכולן מכדי שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה מעליא בעינן דאמר שמואל

חלץ

חמשה נמי. שנים נשואים שתי אחיות ומתו השנים ונשארו השלשה דלמא אדמייבם חד מייתו להו תרי ונבטלה מצות יבמין: **לפני שני אחין יבמין.** כלומר לפני שני אחי בעליהן שהן יבמיהן: **אמצעית.** כלומר שלישית ולאו דוקא נקט: **צריכה חליצה משניהן.** כדמפרש ואזיל: לא גרסינן **מדקאמרת זה חולץ כו'** אלא ה"ג **מדקאמרת צריכה חליצה משניהם קסברת יש זיקה והויא לה חליצה פסולה וחליצה פסולה צריכה לחזור כו'.** כלומר מדקאמרת צריכה חליצה משניהם קסברת אלימא מצות זיקת יבמין למירמי אתרווייהו והך חליצה על כרחך חליצה פסולה היא כלומר גרועה שאם רצה לייבם אינו יכול דאחות חלוצתו היא הילכך לאו מעלייתא היא וצריכה לחזור על כולן דלא מיפקעא זיקה דתרווייהו בחליצה דחדא משום דאלימא זיקה ורמיא אתרווייהו: **קמייתא.** שתים ראשונות נמי ליבעו חליצה משניהם דחליצתן נמי לאו מעלייתא היא דאי בעי ליבומי לא מצי הואיל ויש זיקה: **בבת אחת.** כלומר אם באו לחלוץ כאחת שלא הספיקה הראשונה לחלוץ עד שנפלה גם השניה והשלישית הכי נמי דכולן צריכות לחזור אחר כל האחין: **הכא דנפלו זו אחר זו.** נפילתה של זו אחר חליצתה של זו: **נפלה לה חדא חלץ לה ראובן.** וחליצה כשרה היתה שאם רצה יכול לייבם: **נפלה אידך חלץ לה שמעון.** וגם זו כשרה שאם רצה מייבם ואין כאן אחות זקוקה שכבר חלצה אחותה קודם נפילת זו. נפלה שלישית אי בעי לייבומי לא מצי דאחות חלוצת שניהם היא ובולא כלום נמי לא נפקא דאחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים לקמן בהחולץ (דף מ:) הלכך חלץ האי חליצה כל דהו ולאו מעלייתא היא שאם חפץ לא ייבם ומיהו חליצתו וזיקתו שוות שמיהן לגרוע ופקעה זיקתו בחליצתו. חלץ האי מפקע זיקה: **והא אמר רב אין זיקה.** בפרק כילד (לעיל דף יח:) א"ר הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה:

חלץ

למיתה דתרי לא חיישינן. תימה דבפ"ק דיומא (דף ב.) גבי הא דאמר ר' יהודה אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו ופרכי לה רבנן א"כ אין לדבר סוף ומאי קושיא הא רבנן חיישי הכא למיתה דחד ולא דתרי ואר"י דהכי פרכי ליה כיון דחיישת למיתה לזמן מועט אע"ג דלא שכיחא תחוש נמי למיתה דתרי אע"ג דלא שכיח וא"כ אין לדבר סוף ומשני התם (דף יג.) דלר' יהודה מיתה דחדא שכיחא פירוש אפי' לזמן מועט דתרי לא שכיחא והא דקאמרי התם רבנן מיתה לא שכיחא לאו משום שאין לדבר סוף דהא דקאמר אין לדבר סוף היינו משום דלא שכיח כדפרישי' כי מיתה דחד דשכיח יש לדבר סוף דתרי ודאי לא שכיחי:

מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם **קא סברת יש זיקה וחליצה פסולה וכו'.** ואית ספרים דגרסי מדקאמר זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת קא סברת יש זיקה ופי' בקונטרס דלא גרסי' ליה ונראה דלא גריס ליה בקונטרס משום דלמ"ד אין זיקה נמי זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דלאי אפשר לייבם אחת משום ביטול מצות יבמין וליכא למימר נמי דאחד יחלוץ לשתיהן דלמ"ד אין זיקה נמי אין חליצה פסולה של ראובן שכבר חלץ לאחת מפקעת זיקת שמעון המשובה דהא לקמן קאמר בשלמא צרה דרחל לא תפטר משום דחליצת רחל חליצה פסולה היא אלמא אפי' למ"ד אין זיקה אין חליצת רחל פוטרת זיקת צרתה המשובה דהא אוקי דשמואל אליבא דמ"ד אין זיקה קאמר וה"ה דה"נ לא תפטר חליצת ראובן השניה מאת השני דהא אכתי לא מסיק אדעתיה לחלק בין מיפטר נפשה בין מיפטר צרה ולר"י נראה דשפיר גרסי' ליה דלפי האמת למ"ד אין זיקה חליצה גרועה פוטרת המשובה הימנה דאמרי' בהדיא בפרק ר"ג (לקמן דף נא. ושם) דלמ"ד אין זיקה חלץ לבעלת הגט נפטרה צרתה אע"ג דבעלת הגט חליצתה פסולה טפי משל צרה שהרי משובה כחלוצה אלא למיסר בקרובותיה וע"כ שמואל דאמר חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לבעלת הגט לא נפטרה צרה סבר דיש זיקה וסוגיא דבסמוך אינה לפי האמת אלא ה"פ בשלמא צרה דרחל לא תפטר כלומר אפי' אם תאמר דלמ"ד אין זיקה נמי חליצה פסולה צריכה לחזור והשתא ניחא דצרת רחל לא תפטר מ"מ צרה דלאה תפטר דחליצה כשרה היא תדע דאותה סוגיא אינה לפי האמת דהא פריך בתר הכי ואצרה דרחל מי מיפטרא והתנן כו' אלמא בעי למימר דלמ"ד אין זיקה לא מיפטרא רחל בחליצת צרה אע"ג דלא אסירא צרה אלא מכחה וכ"ש אם היו שוות וא"כ אין מדקדק אפילו לפי גירסת הקונט' דיש זיקה מדקאמר אמצעית צריכה חליצה משניהם אלא על אותה סוגיא אין לסמוך כדפרישי' דלא קאי הכי וכי מפרש דשמואל התחיל ולא התחיל קאמר לא יאמר עוד דשמואל אליבא דמ"ד אין זיקה קאמר כמו שמפרש דלדידיה חלץ לאחיות ולבעלת הגט נפטרו צרות וגרסינן שפיר מדקאמר זה חולץ לאחת כו' קסבר יש זיקה ומדקאמר אמצעית צריכה חליצה משניהם קא סבר דחליצה פסולה צריכה לחזור ואע"ג דתרווייהו יכול לדקדק מסיפא מ"מ מה שיכול לדקדק מרישא מדקדק:

וחליצה פסולה צריך לחזור וכו'. לא [א] כמו שפירש בקונטרס דכל היכא שאינו יכול לייבם חשיבה חליצה פסולה דהא אמר בפ"ק (לעיל דף יא:) גבי מחזיר גרושתו או היא או צרתה חולצת ולא חשיבה חליצה פסולה אע"ג דאין יכול לייבמה ולקמן נמי קאמר אלא צרה דלאה תפטר דחליצתה כשרה אלמא חשיבא לה חליצה כשרה אע"ג דאסירא ליבמה משום ביטול מצות יבמין דנהי דלא מבטל מצות יבמין מצרת רחל דלאע"ג דכשייבם לאה יהיה אסור בצרת רחל כמו שאסור בצרת קרובת חלוצתו מ"מ חליצה מיהא בעיא דאורייתא דאינה צרת אחות אשה לאחר שיכנס לאה כיון שכבר לא היתה צרת אחות אשה משמתת בעלה וכשיחלוץ לצרת רחל לא מיתסרא לאה דמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו מ"מ איכא ביטול מצות יבמין אם יבא לייבם לאה דחיישינן שמא תמות צרת רחל וקא מבטל מרחל מצות יבמין וליכא למימר דיש צרות הרבה דליכא למיחש למיתה דכולהו אי נמי כשחלץ ללאה קודם נפילת רחל א"כ בחנם דחק לתרץ מאי לא נפטרו צרות אצרות צרות רחל ומאי צרות צרות דעלמא דה"ל לאוקומי טפי בנפול בבת אחת ולאין כי אם צרה אחת ללאה וצרה אחת לרחל דלא אסורה לייבם לאה משום ביטול מצות יבמין [ב] אלא נראה לר"י דלא חשיבא חליצה פסולה אלא אחות זקוקתו למ"ד יש זיקה או אחות חלוצתו לכ"ע ובעלת הגט ובעלת מאמר דכולהו קלשא זיקה דאחות זקוקתו דמיא לאחות אשתו דאין בה זיקה ואחות חלוצתו כאחות גרושתו ובעלת הגט דמיא לחלוצה ובעלת מאמר לכנוסה דאין בה זיקה *וכן סוטה דרבנן דקרי ליה בירושלמי חליצה פסולה גבי הא דא"ר שמעון ביאתה כו' דדמיא נמי לסוטה דאורייתא דאין בה זיקה דטומאה כתיב בה כערוות אבל מחזיר גרושתו ואסור לבטל מצות יבמין לא נגרעה כחם הזיקה ולהכי חשיבי חליצה כשרה:

דנפול בזה אחר זה נפלה חדא חלץ לה ראובן כו'. הקשה ה"ר אברהם מבורגוויי"ל אמאי נקט שלש אחיות דמידוש זה יכול להשמיענו אפי' בב' אחיות היכא דנפול בבת אחת דלכל אחד ואחד חולץ לשתיהן משום דיש זיקה וחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין ותי' דהתם משכחת לה שמתייבמת אחת דכשחלץ לשניה הויא ראשונה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דתחזור להיתירה הראשון ומתייבמת לאח השני אע"ג דגם השני צריך לחלוץ לשניה משום דחליצה פסולה היא מ"מ אינה אסורה לו הראשונה משום אחות חלוצתו דכיון דחליצה זו לא עשה אלא משום חיזור כדמוכח לקמן (דף מ:) דפריך רבי יוסי בר' חנינא לר' יוחנן דאמר מתה השניה מותר בראשונה ממתני' דקתני חולצות שתיהן ולא מתייבמות ואמאי ליקו חד מינייהו ולחלוץ לשניה כו' והשיב לו ר' יוחנן אחיות איני יודע מי שנאן ואמאי לא שני ליה דחולצות ולא מתייבמות משום דשניה צריכה חליצה משניהם ולכך אסורה לשניהם הראשונה אלא ודאי לשני שריא כיון דלא חלץ לה אלא משום חיזור ואין ראיה דאיכא למימר דר' יוחנן לא בעי לשנויי הכי משום דסבר כשמואל דחליצה פסולה אין צריך לחזור ולפי סברתו היה יכול לומר דבשתי אחיות שריא אפי' שניה לשני ואם שחלצו לראשונה דרב לא מפליג לקמן בין ראשונה לשניה דאמר לקמן אפי' מתה ראשונה מותר בשניה ואין נראה לר"י דלעיל פ"ב (ד' יח.) משמע דלכ"ע בין למ"ד יש זיקה בין למ"ד אין זיקה שתיהן חולצות אי משום ביטול מצות יבמין או משום שנאסרה עליו שעה אחת כדפי' לעיל ודוקא ר' יוחנן הוא דאמר אחיות איני יודע מי שנאן ומתייבמת הראשונה:

נפלה אידך חלי"ץ לה כו'. והא דקרי לה אמצעית אע"פ שהיא אחרונה משום דהאחרות כל אחת לא חלצה אלא מן האחד וזו חולצת משניהם:

לדברי האומר יש זיקה קאמר. ולא מסתברא ליה למימר דרב סבר יש זיקה והיא דשומרת יבם לדברי האומרים אין זיקה קאמר משום דהתם קמ"ל תרתי דאין זיקה ומחיים אסור משום ביטול מצות יבמין משום הכי סבירא ליה דההיא אליבא דנפשיה:

מאי

תוס' חד מקמאי

ובמאי דאמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לצרות נפטרו אחיות פסק הרב כשמואל ואליבא דרב אשי דאע"ג דלא אלימא זיקה לשויי צרה כערוה והוצרך הרב ז"ל למפסק הלכתא כשמואל ואליבא דרב אשי משום דסוגייא קמא בשמעתתא משוי לחליצה צרות כאחיות ופליגא אדרב אשי לפיכך הוצרך ליה למיפסק כשמואל ולעולם בחליצה פסולה דפליגי רב ושמואל הלכה כרב דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין. הלכך הא דתנן הכא חולצות האחיות ולא מתייבמות כל אחת ואחת צריכה חליצה משניהם והרב ז"ל ודאי הו"ל (להצריך) [לפרש] כדברי רב שאמר ג' אחיות יבמות וכו' כדאוקימנא בגמ' דנפול בזה אחר זה אבל בבת א' כל אחת צריכה חליצה משניהם אלא שקצר הרב ז"ל דבריו כמנהגו ואי איכא א) מאן דס"ל דמשום דס"ל לרב אלפס הלכתא כשמואל לכך קצר בדברי הרב. ומנ"ל לרב ז"ל דהלכתא כשמואל והא קי"ל כרב באיסורי. ואי משום דתניא כוותיה דרב אשי חלץ לאחיות לא נפטרו צרות לצרות (לא) נפטרו אחיות לא פליג רב אדשמואל בהא מלתא וכל המיקל בו צריך להביא ראיה לדבריו ואין רוח חכמים נוחה הימנו. והוי יודע דמאי דאמרי' בגמ' גבי האי מתני' דילמא אדמייבם חד מיית אידך וקא בטלה מצות יבמין כלומר דאזלא אחותה בלא חליצה דוקא אליבא דמ"ד אין זיקה אבל למ"ד יש זיקה וקי"ל כוותיה ב) דלמא אדמייבם חד מיית אידך לא מפטרא אחותה בלא חליצה דתנן בפ' החולץ שומרת יבם שקדש אחיו את אחותה משום ר' יהודה בן בתירה אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך הגדול מעשה מתה היבמה יכנוס את אשתו מת היבם צריכה חליצה ואמר נמי בר"פ כיצד אמר רב הונא אמר רב שומרת יבם שמתה מותר באמה אלמא קסבר אין זיקה ואסיקנא לאחר מיתה אין מחיים לא דאסור לבטל מצות יבמין ופרש"י ז"ל דאזלא יבמה בלא חליצה ג) כדתנן מה יבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה וכיון דקי"ל יש זיקה אפי' בתרי אדמייבם חד מיית אידך לא מפטרה אחותה בלא חליצה אמר רבא בר רב הונא אמר רב שלשה אחיות יבמות שנפלו לשני אחים יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת והאמצעית צריכה חליצה משניהם פירוש אמצעית שלישי' א"ל רבא מדקאמרת אמצעית צריכה חליצה משניהם קסבר יש זיקה ולפיכך חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין אי הכי קמייתא נמי (לא) צריך אי נפיל בב"א הכי [נמי לא צריכא] דנפיל בזה אח"ז נפל חדא [חליץ] ראובן נפל אידך חליץ שמעון נפל אידך חליץ האי מיפקע זיקתו פירוש נפיל בבת א' שבאו לפני ב"ד לאחר שמתו ג' בעליהן ששלשתן צריכות חליצה אעפ"י שמתו בעליהן בזה אחר זה השתא מיהת כשבאו לפני ב"ד חליצה פסולה היא שכל אחד אחות וכל א' וא' צריכה חליצה מן האחין אבל בנפול בזה אח"ז שכל א' שמת בעלה באה לב"ד לחלוץ ועדיין לא מתו האחין האחרים וחלץ לה ראובן חליצה כשירה הוא ד) כיון שמת האחד קודם שמת השלישי וחליצה כשרה היא כשמת השלישי חליצה פסולה היא בין למ"ד יש זיקה בין למ"ד אין זיקה דאחות

מסורת הש"ס

א) נ"ל רבה. יעב"ץ. ב) לקמן נא: נג., ג) לעיל יח: ע"ש, ד) ס"א אחר.

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וחליצה פסולה וכו' וכן סוטה דרבנן דקרי ליה בירושלמי וכו'. ע' לעיל דף יא ע"א תד"ה רס"א:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה וחליצה. כמו שפירש בקונטרס. נ"ב וכ"ד הרמב"ם: [ב] שם אלא נראה לר"י דלא כו'. נ"ב יכן עיקר וע"ל כ ע"ב וכ"ה בתוספתא פ"י (ועמ"ש רבינו באה"ע סי' ק"ע ס"ק ע"י יס"ק מ"ה):

◆

תוס' חד מקמאי

חלוצתו ומיהו למ"ד אין זיקה אין צריכה לחזור על כל האחין. למ"ד יש זיקה לא אלימא חליצה פסולה למפקע זיקה וכ"ת מכדי רב אתא לאשמועינן חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין למה לי לאשמועינן בנפול בזה אחר זה ובאמצעית (אתא) לאשמועינן בנפול בבת אחת וכל אחת צריכה חליצה משניהם. אין הכי נמי אלא רבותא אשמועינן לא מיבעיא אי דנפיל בבת אחת דזיקה אלימא היא וצריכה לחזור על האחין אלא אפילו חלץ זה לאחת וזה חלץ לאחת דקלשא ליה זיקה משום איסור [אחות] חלוצתו אפ"ה צריכה לחזור על האחין (ליבומי) [אי נמי] לא מיבעיא דנפול בבת א' דכיון דיש זיקה הו"ל חליצה פסולה דאורייתא דהיא זקוקתו ואלא אפי' בזה אח"ז שאין החליצה פסולה משום זיקה אלא משום [אחות] חלוצתו שאינה פסולה אלא מדרבנן [מ"מ] צריכה לחזור על האחין. וחליצה פסולה דאשמועי' משום דאינה ראויה להתייבם. ושמואל אמר א' חולץ לכולן. מכדי שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה מעולה בעיא דאמר (ש"מ) חלץ לאחיות לא נפטרו צרות היכי דקיימא חליצה דשמעון חליצה כשרה חלי' לה ראובן חליצה פסולה ומשני מאי אחד חולץ לכולן אאמצעית דהא לא מיפטר לה. והא כולן קאמר כיון דרובא גביה קרי להו כולן ואב"א כי קאמר שמואל חליצה מעולה בעיא למפטר צרה אבל אנפשה פטורה. כתבתי דברי שמואל אע"פ דהלכה כרב לאשמועינן דבמלתא דחלץ לאחיות לא פליג עליה דרב ואיבא למ"ד אליבא דרב כיון דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין הכי נמי צריכה לחזור על כל הצרות וכיון דהלכה כשמואל דאמר [חלץ] לצרות נפטרו אחיות שמעינן דלית הלכתא כרב דהא בהא תליא. ולאו מילתא היא דגרסינן בפרק רבן גמליאל נתן לה גט לזו וגט לזו חולץ לראשונה וכו' לימא תהוי תיובתא לשמואל דאמר חלץ לבעלת הגט לא נפטרה צרה והדר פריך לרב דאמר חליצה פסולה צריך לחזור על כל האחין מסיפא דקתני וכן אתה אומר בשני יבמין ויבמה אחת ואילו מרישא לא פריך ליה אלמא לאו מילתא מיתליין אהדדי ניגהו וללישנא קמא חלץ לאחיות אף האחיות לא נפטרו וללישנא בתרא חלץ לאחיות נפטרו אחיות ופסק הרב כלישנא בתרא: איבעיא להו בעלת הגט ובעלה מאמר איזה מהן קודמת לחליצה ואסיקנא דכי הדדי

א) פי' כרא"ש כאן. ב) נראה דצ"ל אפילו אדמתייבם חד מיית אידך לא מפטרא וכו'. ג) נראה דחסר כאן וצ"ל יבא דתנן דאם מת יבם מולה לא אשת אחיו בחליצה היינו למ"ד דיש זיקה וכיון דקי"ל דיש זיקה וכו'. ד) נ"ל יכן כשמת השני.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com